Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2014. gada 17. jūlijā *

Sociālā politika — EKL 141. pants — Vienlīdzīga darba samaksa vīriešu un sieviešu dzimuma darba ņēmējiem — Priekšlaicīga pensionēšanās ar tūlītēju pensijas izmaksu — Papildu darba stāžs pensijas aprēķināšanas mērķiem — Priekšrocības, kuras galvenokārt saņem ierēdnes sievietes — Netieša diskriminācija — Objektīvs pamatojums — Patiesi centieni sasniegt vēlamo mērķi — Saskaņotība, veicot īstenošanu — EKL 141. panta 4. punkts — Pasākumi, kuru mērķis ir kompensēt darba ņēmēju sieviešu profesionālās izaugsmes trūkumus — Nepiemērojamība

Lieta C-173/13

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Cour administrative d'appel de Lyon* (Francija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2013. gada 3. aprīlī un kas Tiesā reģistrēts 2013. gada 9. aprīlī, tiesvedībā

Maurice Leone ,

Blandine Leone

pret

Garde des Sceaux, ministre de la Justice ,

Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales .

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], tiesneši M. Safjans [*M. Safjan*] un J. Malenovskis [*J. Malenovský*], A. Prehala [*A. Prechal*] (referente) un K. Jirimēe [*K. Jürimäe*],

ģenerāladvokāts N. Jēskinens [*N. Jääskinen*],

sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *M. Leone* un viņa sievas vārdā – *B. Madignier*, advokāts,

— *Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales* vārdā – *J.-M. Bacquer*, pārstāvis,

— Francijas valdības vārdā – *M. Hours*, kā arī *G. de Bergues* un *S. Menez*, pārstāvji,

— Eiropas Komisijas vārdā – *D. Martin*, pārstāvis,

* Tiesvedības valoda – franču.

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2014. gada 27. februāra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz LESD 157. panta interpretāciju.

2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *M. Leone* un viņa sievu un *Garde des Sceaux*, tieslietu ministru, un *Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales* (Valsts pensiju apdrošināšanas fonds pašvaldību darbiniekiem; turpmāk tekstā –"*CNRACL*") par prasību Francijas valstij atlīdzināt zaudējumus, kas esot nodarīti attiecīgajām personām, *CNRACL* atsakoties piešķirt *M. Leone* priekšlaicīgu pensionēšanos ar tūlītēju vecuma pensijas izmaksu un papildu darba stāžu pensijas aprēķināšanas mērķiem.

Atbilstošās tiesību normas

3 *Code des pensions civiles et militaires de retraite français* (Francijas Civilo un militāro pensiju kodekss; turpmāk tekstā – "Pensiju kodekss") L. 1. pantā ir paredzēts:

"Pensija ir personisks naudas pabalsts, kas civilajiem un militārajiem ierēdņiem tiek piešķirts uz mūžu un pēc viņu nāves pienākas viņu likumīgajiem mantiniekiem kā atlīdzība par dienestu līdz viņu darba pienākumu pārtraukšanas brīdim.

Pensijas apmērs, kuru aprēķinot, tiek ņemta vērā veiktā dienesta pakāpe, ilgums un būtība, tās saņēmēja karjeras beigās nodrošina viņa veikto darba pienākumu cieņu apliecinošus materiālos apstākļus."

Noteikumi attiecībā uz priekšlaicīgu pensionēšanos ar tūlītēju vecuma pensijas izmaksu

4 No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka civilie ierēdņi ar zināmiem nosacījumiem var izmantot priekšlaicīgas pensionēšanās ar tūlītēju vecuma pensijas izmaksu iespēju.

5 Šajos nosacījumos ietilpst arī tie, kas ir noteikti Pensiju kodeksa L. 24. panta I iedaļas 3. punktā, redakcijā, kas izriet no 2004. gada 30. decembra Likuma Nr. 2004-1485 par grozījumiem 2004. gada budžetā (2004. gada 31. decembra *JORF*, 22522. lpp.) 136. panta, kurā ir noteikts:

"I. – Pensiju piešķir:

[..]

3° Ja ierēdnim ir trīs bērni, kuri ir dzīvi vai arī ir miruši kara apstākļos, vai arī viens bērns, kurš ir dzīvs un vecāks par vienu gadu un cieš no 80 % vai augstākas pakāpes invaliditātes, ar nosacījumu, ka attiecībā uz katru bērnu viņš bijis pārtraucis nodarbinātību atbilstoši *Conseil d'État* [Valsts padomes] dekrētā paredzētajiem nosacījumiem.

Par iepriekšējā daļā minēto nodarbinātības pārtraukumu atzīst periodus, kuros netika veiktas obligātās iemaksas pamatpensijas shēmā atbilstoši *Conseil d'État* dekrētā paredzētajiem nosacījumiem.

Par pirmajā daļā minētajiem bērniem atzīst bērnus, kuri uzskaitīti L. 18. panta II iedaļā un kurus ieinteresētā persona ir uzaudzinājusi atbilstoši minētā panta III iedaļā paredzētajiem nosacījumiem".

6 Pensiju kodeksa L. 18. panta II iedaļas trešajā līdz sestajā daļā ir šāds uzskaitījums:

"Laulātā laulībā dzimušie bērni, ārlaulības bērni, kuru filiācija ir noteikta, un adoptētie bērni;

Bērni, attiecībā uz kuriem ir deleģēta aizgādība par labu pensijas saņēmējam vai viņa laulātajam;

Bērni, kas nonākuši pensijas saņēmēja vai viņa laulātā aizbildnībā, kura saistīta ar faktisku un pastāvīgu bērna aizgādību;

Bērni, kurus savā mājoklī uzņēmis pabalsta saņēmējs vai viņa laulātais, kuri atbilstoši *Conseil d'État* [Valsts padome] dekrētā iekļautiem nosacījumiem apstiprina, ka ir uzņēmušies par viņiem faktisku un pastāvīgu atbildību."

7 Pensiju kodeksa 18. panta III iedaļā ir šādi precizējumi:

"Izņemot bērnus, kuri gājuši bojā kara apstākļos, bērniem jābūt tikušiem audzinātiem vismaz deviņus gadus vai nu līdz viņu sešpadsmitajai dzimšanas dienai, vai arī līdz vecumam, kurā viņi vairs nebija apgādājami *Code de la sécurité sociale* [Sociālā nodrošinājuma kodeksa] L. 512-3. un no R. 512-2. līdz R. 512-3. panta izpratnē.

Nosakot, vai ir izpildīts iepriekš minētais nosacījums par ilgumu, vajadzības gadījumā tiek ņemts vērā laiks, kurā bērnus pēc pensijas saņēmēja nāves ir audzinājis viņa laulātais."

8 Pensiju kodeksa R. 37. pantā redakcijā, kas izriet no 2005. gada 10. maija Dekrēta Nr. 2005-449, kurš tika pieņemts Likuma par grozījumiem 2004. gada budžetā (2004. gada 30. decembra Likums Nr. 2004-1485) 136. panta piemērošanai un ar kuru tika grozīts *Code des pensions civiles et militaires de retraite* (2005. gada 11. maija *JORF*, 8174. lpp.), ir paredzēts:

"I. – L. 24. panta I iedaļas 3. punkta pirmajā daļā paredzētajam nodarbinātības pārtraukumam ir jābūt vismaz diviem mēnešiem pēc kārtas laikā, kad ierēdnis bija reģistrēts obligātajā pensiju shēmā. Vienlaicīgas dzimšanas vai adopcijas gadījumā nodarbinātības pārtraukšanas termiņš, kāds tiek ņemts vērā attiecībā uz visiem iesaistītajiem bērniem, arī ir divi mēneši.

Šim nodarbinātības pārtraukumam ir jābūt bijušam periodā no ceturtās nedēļas pirmās dienas pirms bērna piedzimšanas vai adopcijas un līdz sešpadsmitās nedēļas pēdējai dienai pēc bērna piedzimšanas vai adopcijas.

Atkāpjoties no iepriekšējās daļas noteikumiem, attiecībā uz bērniem, kuri uzskaitīti L. 18. panta II iedaļas trešajā, ceturtajā, piektajā un sestajā daļā un kurus ieinteresētā persona ir uzaudzinājusi minētā panta III iedaļā paredzētajos nosacījumos, nodarbinātības pārtraukšanai ir jānotiek vai nu pirms viņu sestās dzimšanas dienas, vai nu pirms vecuma, no kāda viņi vairs neatrodas vecāku uzraudzībā saskaņā ar *Code de la sécurité sociale* L. 512-3 un R. 512-2 līdz R. 512-3. pantu.

II. – Aprēķinot nodarbinātības pārtraukuma ilgumu, ņem vērā periodus, kuri atbilst darba līguma izpildes apturēšanai vai faktiskā dienesta pārtraukšanai, kas ir notikusi sakarā ar:

a) grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu [..];

b) paternitātes atvaļinājumu [..];

c) adopcijas atvaļinājumu [..];

d) bērna kopšanas atvaļinājumu [..];

e) bērna aprūpes atvaļinājumu [..];

f) iespēju audzināt bērnu, kurš nav sasniedzis astoņu gadu vecumu [..].

III. –
L. 24. panta I iedaļas 3. punkta otrajā daļā paredzētie periodi ir periodi, kuros ieinteresētā persona nav veikusi iemaksas pensijas shēmā un kuros tā nav veikusi profesionālu darbību."

Noteikumi attiecībā uz papildu darba stāžu

9 Saskaņā ar 2003. gada 26. decembra Dekrēta Nr. 2003-1306 par pensijas shēmu ierēdņiem, kas reģistrēti *Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales* [*CNRACL*] (2003. gada 30. decembra *JORF*, 22477. lpp.), 15. pantu:

"I. – Saskaņā ar nosacījumiem, kas attiecas uz valsts civildienesta ierēdņiem, reālajam dienesta ilgumam tiek pievienoti šādi papildu darba stāži:

[..]

2° Divpadsmit mēnešu darba stāžu piešķir ar nosacījumu, ka ierēdņi bija pārtraukuši nodarbinātību attiecībā uz katru no viņu laulībā dzimušajiem bērniem un ārlaulības bērniem, kas dzimuši līdz 2004. gada 1. janvārim, attiecībā uz katru no viņu bērniem, kas adoptēti līdz 2004. gada 1. janvārim, ar nosacījumu, ka līdz divdesmit pirmajai dzimšanas dienai viņi tika audzināti vismaz deviņus gadus, attiecībā uz katru 24. panta II punktā minēto bērnu, par kuriem viņi uzņēmās apgādību līdz 2004. gada 1. janvārim.

Šis nodarbinātības pārtraukums ir vismaz uz diviem mēnešiem pēc kārtas sakarā ar grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu, adopcijas atvaļinājumu, bērna kopšanas atvaļinājumu vai bērna aprūpes atvaļinājumu [..], vai arī iespēju audzināt bērnu, kas nav sasniedzis astoņu gadu vecumu [..].

2. punktā noteiktās tiesību normas piemēro pensijām, kas piešķirtas, sākot no 2003. gada 28. maija;

3° 2. punktā paredzēto papildu stāžu piešķir ierēdnēm sievietēm, kuras ir dzemdējušas studiju gados pirms 2004. gada 1. janvāra un pirms darba uzsākšanas civildienestā, ja viņas ir pieņemtas darbā divu gadu laikā pēc tāda diploma saņemšanas, kas nepieciešams, lai piedalītos konkursā, nepiemērojot viņām nosacījumu par darba pārtraukumu;

[..]."

Pamattiesvedība un prejudiciālie jautājumi

10 Laikā no 1984. līdz 2005. gadam *M. Leone* strādāja par medbrāli Lionas pilsētas slimnīcā, būdams civildienesta darbinieks valsts slimnīcā.

11 2005. gada 4. aprīlī *M. Leone* lūdza ļaut viņam priekšlaicīgi aiziet pensijā un nekavējoties izmaksāt pensiju kā triju bērnu tēvam, kuri attiecīgi ir dzimuši 1990. gada 9. oktobrī, 1993. gada 31. augustā un 1996. gada 27. novembrī.

12 *CNRACL* ar 2005. gada 18. aprīļa lēmumu noraidīja viņa lūgumu, pamatojot to tādējādi, ka attiecībā uz katru no saviem bērniem *M. Leone* nebija pārtraucis profesionālo nodarbinātību, kā tas ir pieprasīts Pensiju kodeksa L. 24. panta I iedaļas 3. punktā. *Tribunal administratif de Lyon* [Lionas Administratīvā tiesa] ar 2006. gada 18. maija rīkojumu *M. Leone* prasību par šo lēmumu noraidīja kā nepieņemamu.

13 2008. gada 31. decembrī *M. Leone* un viņa sieva uzsāka tiesvedību, lai saņemtu atlīdzību par kaitējumu, kas viņiem esot radies Savienības tiesībām neatbilstošas netiešas diskriminācijas dēļ, no kuras ir cietis *M. Leone*. Šīs diskriminācijas pamatā esot, pirmkārt, Pensiju kodeksa L. 24. pants kopā ar R.37. pantu par priekšlaicīgu pensionēšanos ar tūlītēju pensijas izmaksu un, otrkārt, Dekrēta Nr. 2003/1306 15. panta 2. punkts attiecībā uz papildu darba stāžu pensijas noteikšanai.

14 Tā kā 2012. gada 17. jūlijā *Tribunal administratif de Lyon* noraidīja *M. Leone* un viņa sievas prasības pieteikumu, viņi iesniedza apelācijas sūdzību par šo spriedumu *Cour administrative d'appel de Lyon* [Lionas Administratīvajā apelācijas tiesā].

15 Šādā kontekstā, norādot, ka ir iespējams piemērot valsts atbildību saistībā ar tiesību aktiem, ja tie neatbilst Francijas Republikas starptautiskajām saistībām, iesniedzējtiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai var uzskatīt, ka tādas [Pensiju kodeksa] L. 24. un R. 37. pantu tiesību normas, tās piemērojot kopā, kas izriet no [Likuma Nr. 2004-1485] un [Dekrēta Nr. 2005-449] piemērošanas, rada netiešu diskrimināciju starp vīriešiem un sievietēm [LESD] 157. panta izpratnē?

2) Vai var uzskatīt, ka [Dekrēta 2003-1306] 15. panta tiesību normas rada netiešu diskrimināciju starp vīriešiem un sievietēm [LESD] 157. panta izpratnē?

3) Ja atbilde uz vienu no pirmajiem diviem jautājumiem ir apstiprinoša, vai šādu netiešu diskrimināciju attaisno [LESD] 157. panta 4. punkta noteikumi?"

Tiesvedība Tiesā

16 Pēc tam, kad tika pasludināti ģenerāladvokāta secinājumi, *M. Leone* un viņa sieva ar pieteikumu, kas Tiesas kancelejā reģistrēts 2014. gada 25. martā, lūdza šo lietu nodot Tiesas virspalātai un atkārtoti sākt tiesvedības mutvārdu daļu.

17 Savu prasību pamatojumam attiecīgās personas būtībā papildus tam, ka viņas nepiekrīt minētajiem secinājumiem, norāda, pirmkārt, uz apstākli, ka 2014. gada 20. janvārī tika pieņemta pensiju reforma, ar kuru, negrozot pamatlietā aplūkotās priekšrocības, tomēr tiekot paredzēts nākotnē pieņemt valdības ziņojumu, kas pats par sevi vēstī par pensiju sistēmai raksturīgu ģimenes priekšrocību pārmaiņām. Runa esot par jaunu faktu, kas pamatojot mutvārdu procesa atkārtotu sākšanu.

18 Otrkārt, prasītāji pamatlietā norāda, ka ne Francijas valdība savos rakstveida apsvērumos, ne ģenerāladvokāts savos secinājumos nav aplūkojuši Padomes 1986. gada 24. jūlija Direktīvu 86/378/EEK par vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā arodnodrošinājuma sistēmā (OV L 225, 40. lpp.), kas grozīta ar Padomes 1996. gada 20. decembra Direktīvu 96/97/EK (OV 1997, L 46, 20. lpp.). Tādējādi viņi varot pamatoties uz argumentu, kuru lietas dalībnieki nav apsprieduši un kurš var pamatot tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu.

19 Šajā saistībā, pirmkārt, attiecībā uz lūgumu lietu nodot Tiesas virspalātai sākotnēji ir jānorāda, ka Eiropas Savienības Tiesas statūtos vai tās Reglamentā nav nevienas tiesību normas, kas paredzētu izskatīt šāda veida lūgumu prejudiciālā nolēmuma procesa ietvaros.

20 Saskaņā ar Reglamenta 60. panta 3. punktu iztiesāšanas sastāvs, kuram lieta ir nodota, jebkurā tiesvedības posmā var lūgt Tiesu šo lietu nodot lielākam iztiesāšanas sastāvam, bet šajā gadījumā runa ir par pasākumu, par kuru palāta, kurai lieta tika nodota, principā lemj pēc savas ierosmes un brīvprātīgi (šajā ziņā skat. spriedumu Spānija/Padome, C-310/04, EU:C:2006:521, 22. punkts).

21 Šajā gadījumā Tiesas ceturtā palāta uzskata, ka nav pamata lūgt Tiesu nodot šo lietu virspalātai.

22 Otrkārt, ir jāatgādina, ka saskaņā ar minētā reglamenta 83. pantu Tiesa, uzklausījusi ģenerāladvokātu, var izdot rīkojumu par tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu, it īpaši, ja tā uzskata, ka tā nav pietiekami informēta, vai ja kāds lietas dalībnieks pēc šīs daļas pabeigšanas iesniedz ziņas par jaunu faktu, kam var būt izšķiroša ietekme uz Tiesas nolēmumu, vai arī ja lieta ir jāizskata, pamatojoties uz argumentu, kuru lietas dalībnieki vai Tiesas statūtu 23. pantā minētās ieinteresētās personas nav apspriedušas.

23 Šajā gadījumā Tiesa norāda, pirmkārt, ka pēc tam, kad lietas dalībniekiem tika darīti zināmi iesniegtie apsvērumi, neviens no šiem lietas dalībniekiem, kā arī neviena no šīm ieinteresētajām personām nevēlējās noturēt tiesas sēdi, lai gan Tiesas Reglamenta 76. pantā tām ir paredzēta šāda iespēja.

24 Otrkārt, Tiesa, uzklausījusi ģenerāladvokātu, uzskata, ka tai ir visa vajadzīgā informācija, lai pieņemtu nolēmumu.

25 Konkrētāk, runājot par *M. Leone* un viņa sievas apgalvoto jauno faktu, nešķiet, ka viņu norādītajam likumam, kas stājās spēkā pēc lietas faktiem, būtu izšķiroša ietekme uz Tiesas pieņemamo nolēmumu.

26 Turklāt apstāklis, ka Francijas valdība ir atturējusies atsaukties uz Direktīvu 86/378 savos rakstveida apsvērumos vai tiesas sēdes laikā, kuru tā varēja lūgt noturēt šajā saistībā, un tas, ka arī ģenerāladvokāts šo direktīvu nav aplūkojis savos secinājumos, lai gan *M. Leone* un viņa sieva uz to atsaucas savos apsvērumos, nekāda veidā nepamato mutvārdu procesa atkārtotu sākšanu, pamatojoties uz to, ka lietas dalībnieki šo apstākli nav apsprieduši.

27 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Tiesa uzskata, ka nav pamata atkārtoti sākt tiesvedības mutvārdu daļu.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pieņemamību

28 Francijas valdība galvenokārt lūdz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atzīt par nepieņemamu, pamatojoties uz to, ka iesniedzējtiesa nav norādījusi ne saikni, kādu tā ir izveidojusi starp pamatlietā aplūkotajām valsts tiesību normām un LESD 157. pantu, ne iemeslus, kas tai liek šaubīties par šo valsts tiesību normu atbilstību šim pantam.

29 Šī valdība uzskata, ka iesniedzējtiesai bija jāizskaidro, kādas ir tās minēto valsts tiesību normu sekas, kas, ņemot vērā Tiesas izstrādātos kritērijus tās judikatūrā, tai šķiet tādas, kas varētu likt konstatēt netiešas diskriminācijas esamību. Tāpat šai tiesai esot bijuši jānorāda iemesli, kādēļ tā nepiekrīt *Conseil d'État* (Francija) nostājai, kura savā judikatūrā jau ir secinājusi šādas netiešas diskriminācijas neesamību, vienlaikus uzskatot, ka nav nepieciešams šajā ziņā iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

30 Šajā ziņā ir jāatgādina, pirmkārt, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru LESD 267. pantā noteiktās procedūras ietvaros vienīgi valsts tiesai, kura iztiesā lietu un kurai jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ir jāizvērtē, ņemot vērā lietas īpatnības, gan Tiesai uzdodamo jautājumu nepieciešamība, gan to atbilstība. Līdz ar to gadījumā, ja uzdotie jautājumi ir par Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu (tostarp skat. spriedumu *Carmen Media Group*, C-46/08, EU:C:2010:505, 75. punkts un tajā minētā judikatūra).

31 Atteikšanās lemt par valsts tiesas uzdotu prejudiciālu jautājumu ir iespējama tikai tad, ja acīmredzami ir skaidrs, ka prasītajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekādas saistības ar pamatlietas faktisko situāciju vai priekšmetu, ja problēma ir hipotētiska vai arī ja Tiesas rīcībā nav tādu vajadzīgo faktisko un tiesību apstākļu, lai varētu sniegt noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (tostarp skat. spriedumu *Carmen Media Group*, EU:C:2010:505, 76. punkts un tajā minētā judikatūra).

32 Tomēr šajā gadījumā iesniedzējtiesas lēmumā iekļautie valsts tiesību apstākļi un faktiskie apstākļi ir pietiekami, lai Tiesa varētu sniegt lietderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem, un tiem ir acīmredzama saikne ar pamatlietas priekšmetu. Attiecībā uz iemesliem, kuru dēļ iesniedzējtiesa jautā par Savienības tiesību normu interpretāciju, uz kurām tā atsaucas savos jautājumos, un uz saikni, kura, kā tā uzskata, pastāv starp šīm tiesību normām un pamatlietā aplūkotajām tiesību normām, jānorāda, ka tās var viegli secināt no iesniedzējtiesas lēmuma un, konkrētāk, no šajā lēmumā iekļautajiem pamatlietas dalībnieku apgalvojumiem un argumentiem.

33 No otras puses, jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru LESD 267. pants piešķir valsts tiesām visplašākās iespējas vērsties Tiesā, ja tās uzskata, ka lietā, kuru tās izskata, rodas jautājumi par Savienības tiesību normu, kas nepieciešamas to izskatīšanās esošā strīda atrisināšanai, interpretāciju vai to spēkā esamības vērtējumu. Tādēļ tiesai, kas nelemj pēdējā instancē, jābūt iespējai brīvi uzdot Tiesai to interesējošos jautājumus, ja tā uzskata, ka vērtējums tiesību jautājumos, ko veikusi augstākas instances tiesa, varētu tai likt pieņemt Savienības tiesībām neatbilstošu spriedumu (tostarp skat. spriedumu *Elchinov*, C-173/09, EU:C:2010:581, 26. un 27. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

34 No visa iepriekš minētā izriet, ka Francijas valdības norādītie iebildumi ir jānoraida un lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir jāuzskata par pieņemamu.

Par lietas būtību

Ievada apsvērumi

35 Pirmkārt, ir jāatgādina, ka pamatlieta attiecas uz prasību par kompensāciju, kas ir balstīta uz apstākli, ka, piemērojot savulaik spēkā esošas valsts tiesību normas, prasītājs pamatlietā, sākot no 2005. gada aprīļa, nevarēja izmantot priekšlaicīgu pensionēšanos ar tūlītēju pensijas izmaksu un papildu darba stāžu pēc tam, kad ar 2005. gada 18. aprīļa *CNRACL* lēmumu viņa lūgums par šo priekšrocību piešķiršanu tika noraidīts. Šādos apstākļos un ņemot vērā to, ka Lisabonas līgums stājās spēkā tikai 2009. gada 1. decembrī, lai atbildētu uz uzdotajos jautājumos norādītajām šaubām, kā to tostarp norāda Komisija un *M. Leone* un viņa sieva, ir jāņem vērā drīzāk EKL 141. pants, nevis LESD 157. pants, uz kuru formāli norāda iesniedzējtiesa savos jautājumos.

36 Otrkārt, ir jānorāda, ka valsts tiesību normas par pamatlietā aplūkoto papildu darba stāžu pensijas aprēķināšanai, uz kurām attiecas otrais jautājums, tika pieņemtas pēc sprieduma *Griesmar* (C-366/99, EU:C:2001:648), no kura izriet, ka agrāk spēkā esošais valsts tiesiskais regulējums bija pretrunā EKL 141. pantā noteiktajam vienlīdzīgas darba samaksas principam.

37 Šajā spriedumā Tiesa faktiski noteica, ka, attiecībā uz šajā agrāk spēkā esošajā valsts tiesiskajā regulējumā paredzēto papildu darba stāžu pensijas aprēķināšanai, kura piešķiršana bija atkarīga tikai no viena kritērija, kas bija saistīts ar bērnu audzināšanu, ņemot vērā šo kritēriju, ierēdņi sievietes un

ierēdņi vīrieši atradās salīdzināmā situācijā, tādēļ, nosakot, ka minēto papildu darba stāžu var izmantot tikai ierēdņi sievietes, no tā izslēdzot ierēdņus vīriešus, lai gan viņi pat varēja pierādīt, ka ir uzņēmušies savu bērnu audzināšanu, ar šo tiesisko regulējumu tika radīta tieša diskriminācija dzimuma dēļ, kas ir pretrunā EKL 141. pantam (skat. spriedumu *Griesmar*, EU:C:2001:648, īpaši 53.–58. punktu un 67. punkts).

Par otro jautājumu

38 Ar savu otro jautājumu, kas ir jāizskata kā pirmais, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai EKL 141. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka pamatlietā aplūkotā papildu darba stāža pensijas aprēķināšanai sistēma rada šim pantam pretrunā esošu netiešu diskrimināciju darba samaksas jomā starp vīriešu un sieviešu dzimuma darba ņēmējiem.

39 Vispirms ir jāatgādina, ka Tiesa ir nospriedusi, ka pensijas, kas tiek izmaksātas tādas sistēmas ietvaros, kam ir tādas pašas pazīmes kā pamatlietā aplūkotajai Francijas ierēdņu pensiju sistēmai, ietilpst darba samaksas jēdzienā EKL 141. panta izpratnē (šajā ziņā skat. spriedumus *Griesmar*, EU:C:2001:648, 26.–38. punkts, un *Mouflin*, C-206/00, EU:C:2001:695, 22. un 23. punkts).

40 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru EKL 141. pantā iekļautais vienlīdzīgas darba samaksas princips liedz ne tikai piemērot tiesību normas, kurās izveidota tieša diskriminācija dzimuma dēļ, bet arī piemērot tiesību normas, kurās ietverta atšķirīga attieksme pret vīriešu un sieviešu dzimuma darba ņēmējiem, piemērojot kritērijus, kas nav saistīti ar dzimumu, ja šo atšķirīgo attieksmi nav iespējams pamatot ar objektīviem un ar diskrimināciju dzimuma dēļ nesaistītiem faktoriem (tostarp skat. spriedumus *Seymour-Smith* un *Perez*, C-167/97, EU:C:1999:60, 52. punkts, un *Voß*, C-300/06, EU:C:2007:757, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

41 Precīzāk, no Tiesas judikatūras izriet, ka pastāv netieša diskriminācija dzimuma dēļ, ja valsts pasākuma, lai gan tas formulēts neitrāli, piemērošana faktiski rada nelabvēlīgu situāciju viena dzimuma darba ņēmējiem salīdzinājumā ar cita dzimuma darba ņēmējiem (tostarp skat. spriedumu *Z*, C-363/12, EU:C:2014:159, 53. punkts un tajā minētā judikatūra). Šāds pasākums atbilst vienlīdzīgas attieksmes principam tikai tad, ja tā izraisīto atšķirīgo attieksmi starp divām darba ņēmēju kategorijām attaisno objektīvi apstākļi, kam nav nekādas saistības ar diskrimināciju dzimuma dēļ (tostarp skat. spriedumus *Rinner-Kühn*, 171/88, EU:C:1989:328, 12. punkts, *Voß*, EU:C:2007:757, 38. punkts, un *Brachner*, C-123/10, EU:C:2011:675, 70. punkts).

42 Šajā gadījumā ir jānorāda, ka saskaņā ar Dekrēta Nr. 2003-1306 15. pantu divpadsmit mēnešu darba stāžu pensijas aprēķināšanai piešķir visiem ierēdņiem attiecībā uz katru no viņu bērniem, kuri dzimuši vai adoptēti līdz 2004. gada 1. janvārim vai par kuriem viņi līdz šim datumam bija uzņēmušies apgādību, un kuri tika audzināti vismaz deviņus gadus, ar nosacījumu, ka minētais ierēdnis var pamatot nodarbinātības pārtraukšanu vismaz uz diviem mēnešiem pēc kārtas sakarā ar grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu, adopcijas atvaļinājumu, bērna kopšanas atvaļinājumu vai bērna aprūpes atvaļinājumu, vai arī iespēju audzināt bērnu, kurš nav sasniedzis astoņu gadu vecumu. Saskaņā ar minēto noteikumu šo papildu darba stāžu piešķir arī ierēdnēm sievietēm, kuras ir dzemdējušas studiju gados pirms 2004. gada 1. janvāra un pirms darba uzsākšanas civildienestā, ja viņas ir pieņemtas darbā divu gadu laikā pēc tāda diploma saņemšanas, kas nepieciešams, lai piedalītos konkursā.

43 Jākonstatē, ka tiesību normai, ar kuru tādējādi ir paredzēts pamatlietā aplūkotais papildu darba stāžs, kāda tā tika paredzēta, vajadzēja attiekties uz abu dzimumu ierēdņiem ar nosacījumu, ka viņi ir pārtraukuši savu profesionālo izaugsmi vismaz uz diviem mēnešiem pēc kārtas, lai veltītu laiku bērnam, un, šķiet, ka tā ir neitrāla attiecībā uz ieinteresēto personu dzimumu, jo nešķiet, ka pamatlietā aplūkotajā tiesiskajā regulējumā paredzētās profesionālās izaugsmes pārtraukšanas iespējas likumīgi būtu pieejamas tikai viena dzimuma ierēdņiem.

44 Šajā saistībā nav šaubu par to, ka šādas profesionālās izaugsmes pārtraukšanas iespējas saistībā ar adopcijas atvaļinājumu, bērna kopšanas atvaļinājumu vai bērna aprūpes atvaļinājumu, vai arī saistībā ar iespēju audzināt bērnu, kurš nav sasniedzis astoņu gadu vecumu, var izmantot gan ierēdņi vīrieši, gan ierēdnes sievietes.

45 Tomēr, lai gan ir šī šķietamā neitralitāte, jākonstatē, ka Dekrēta Nr. 2003-1306 15. pantā noteiktā kritērija dēļ attiecīgās priekšrocības procentuāli izmanto daudz vairāk sieviešu nekā vīriešu.

46 Apstāklis, ka pamatlietā aplūkotajā papildu darba stāža pensijas aprēķināšanai sistēmā likumā paredzēto nodarbinātības pārtraukšanas veidu, kas sniedz tiesības uz papildu darba stāžu, vidū ir grūtniecības un dzemdību atvaļinājums, ņemot vērā šī atvaļinājuma minimālo ilgumu un obligāto raksturu Francijas tiesībās, nozīmē, ka ierēdnes sievietes, kuras ir sava bērna bioloģiskās mātes, principā atrodas situācijā, kad tās var izmantot šī papildu darba stāža sniegtās priekšrocības.

47 Turpretī attiecībā uz ierēdņiem vīriešiem dažādi faktori šajā gadījumā veicina to, ka ievērojami samazinās to vīriešu skaits, kuri faktiski var izmantot minētās priekšrocības.

48 Šajā saistībā ir jānorāda, pirmkārt, ka, atšķirībā no grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma, citu atvaļinājumu vai iespējas audzināt bērnu gadījumiem, kas var sniegt tiesības uz minēto papildu darba stāžu pensijas aprēķināšanai, attiecībā uz ierēdni ir brīvprātīgs raksturs.

49 Otrkārt, īpaši no Francijas valdības rakstveida apsvērumiem izriet, ka likumā noteiktajos gadījumos, piemēram, bērna kopšanas atvaļinājuma, bērna aprūpes atvaļinājuma vai arī iespējas audzināt bērnu gadījumā, nav ne darba samaksas, ne arī tiek iegūtas pensiju tiesības. Turklāt bērna aprūpes atvaļinājuma un iespējas audzināt bērnu gadījumā attiecīgi tiek samazinātas vai nepastāv tiesības saņemt paaugstinājumu nākamajā pakāpes līmenī.

50 To, ka papildu darba stāža sistēma, kāda ir aplūkota pamatlietā, var radīt priekšrocības galvenokārt ierēdnēm sievietēm turklāt tieši konstatēja *Conseil d'État* savā 2004. gada 29. decembra spriedumā lietā *D'Amato* u.c. (Nr. 265097), kuru Francijas valdība iesniedza savu apsvērumu pamatošanai. Līdzīgu konstatējumu veica arī *Haute Autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité* [Diskriminācijas apkarošanas un vienlīdzības veicināšanas Augstā iestāde] savā 2005. gada 26. septembra Lēmumā Nr. 2005-32, uz kuru *M. Leone* un viņa sieva atsaucas savos rakstveida apsvērumos.

51 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, nosacījumu par profesionālās darbības pārtraukšanu uz diviem mēnešiem, kas principā ir noteikts pamatlietā aplūkotajā sistēmā papildu darba stāža iegūšanai, lai gan tas šķiet neitrāls attiecībā uz attiecīgo ierēdņu dzimumu, tomēr to šajā gadījumā izpilda ievērojami mazāks skaits ierēdņu vīriešu nekā ierēdņu sieviešu, tādējādi tas faktiski ir nelabvēlīgāks daudz lielākam skaitam viena dzimuma darba ņēmēju nekā otra dzimuma darba ņēmējiem.

52 Šādos apstākļos ir jāpārbauda, vai šādi radītu atšķirīgu attieksmi starp vīriešu un sieviešu dzimuma darba ņēmējiem vajadzības gadījumā var pamatot ar objektīviem apstākļiem, kam nav nekādas saistības ar diskrimināciju dzimuma dēļ.

53 Šajā saistībā no Tiesas judikatūras izriet, ka tā tas īpaši ir gadījumā, ja izvēlētie līdzekļi atbilst leģitīmam sociālās politikas mērķim un tie ir piemēroti un nepieciešami attiecīgajā tiesiskajā regulējumā izvirzītā mērķa sasniegšanai (tostarp skat. spriedumus *Seymour-Smith* un *Perez*, EU:C:1999:60, 69. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī *Brachner*, EU:C:2011:675, 70. punkts un tajā minētā judikatūra).

54 Turklāt šāds iemesls būtu uzskatāms par atbilstošu izvirzītā mērķa sasniegšanai tikai tad, ja tas patiešām būtu piemērots un ja tas tiktu īstenots saskanīgi un sistemātiski (spriedumi *Hartlauer*, C-169/07, EU:C:2009:141, 55. punkts; *Georgiev*, C-250/09 un C-268/09, EU:C:2010:699, 56. punkts; *Fuchs* un *Köhler*, C-159/10 un C-160/10, EU:C:2011:508, 85. punkts, kā arī *Brachner*, EU:C:2011:675, 71. punkts).

55 Attiecīgajai dalībvalstij kā iespējami diskriminējošās tiesību normas autoram ir jāpierāda, ka šī tiesību norma atbilst leģitīmam tās sociālās politikas mērķim, ka šis mērķis nav saistīts ar jebkāda veida diskrimināciju dzimuma dēļ un ka izvēlētos līdzekļus pamatoti var uzskatīt par piemērotiem minētā mērķa sasniegšanai (spriedums *Brachner*, EU:C:2011:675, 74. punkts un tajā minētā judikatūra).

56 Turklāt no Tiesas judikatūras izriet arī, ka, kaut arī attiecībā uz faktisko apstākļu novērtēšanu un valsts tiesību normu interpretāciju vienīgi valsts tiesas kompetencē ir konstatēt, vai un kādā apmērā apstrīdētā norma ir pamatota ar šādu objektīvu iemeslu, tomēr prejudiciālā nolēmuma procedūras ietvaros Tiesas kompetencē ir sniegt tāda veida norādījumus un valsts tiesai lietderīgas atbildes, kuri valsts tiesai atvieglinātu nolēmuma pieņemšanu, ievērojot tai iesniegtos materiālus un tajā sniegtos rakstveida un mutvārdu paskaidrojumus (tostarp skat. spriedumu *Brachner*, EU:C:2011:675, 72. punkts un tajā minētā judikatūra).

57 Attiecībā uz pamatlietā aplūkotās papildu darba stāža sistēmas mērķiem Francijas valdība, kurai, kā tas tika atgādināts šī sprieduma 55. punktā, ir jāpierāda, ka minētā sistēma vajadzības gadījumā atbilst leģitīmam mērķim un ka tas nav saistīts ar jebkāda veida diskrimināciju dzimuma dēļ, savos apsvērumos norāda, ka attiecīgā papildu darba stāža mērķis ir kompensēt profesionālās izaugsmes trūkumus, kas izriet no profesionālās darbības pārtraukšanas bērna piedzimšanas, ierašanās mājoklī vai audzināšanas dēļ.

58 Šajā saistībā pūles kompensēt trūkumus, kas gan vīriešu, gan sieviešu dzimuma darba ņēmējiem kopumā ir radušies viņu profesionālajā izaugsmē, jo tā uz noteiktu laiku tika pārtraukta, lai veltītu laiku bērniem, protams, pašas par sevi ir leģitīms sociālās politikas mērķis.

59 Tomēr vienkārši vispārīga rakstura apgalvojumi nav pietiekami, lai parādītu, ka tāda valsts noteikuma, kāds ir aplūkots pamatlietā, mērķim nav nekāda sakara ar diskrimināciju dzimuma dēļ, un tie arī nav uzskatāmi par pierādījumiem, kas ļauj pamatoti uzskatīt, ka izmantotie līdzekļi ir piemēroti šī mērķa sasniegšanai (šajā ziņā tostarp skat. spriedumus *Seymour-Smith* un *Perez*, EU:C:1999:60, 76. punkts, kā arī *Nikoloudi*, C-196/02, EU:C:2005:141, 52. punkts).

60 Šajā gadījumā ir jāpievērš vēl lielāka uzmanība tam, vai faktiski tiek ievērotas dažādās šī sprieduma 52.–55. punktā atgādinātās prasības, jo, kā tika norādīts šī sprieduma 36. un 37. punktā, pamatlietā aplūkotā papildu darba stāža sistēma tika pieņemta, lai panāktu valsts tiesību atbilstību vīriešu un sieviešu vienlīdzīgas darba samaksas principam pēc tam, kad Tiesa konstatēja, ka iepriekšējais valsts tiesiskais regulējums šim principam neatbilda.

61 Komisija un *M. Leone* un viņa sieva šajā saistībā tostarp norāda, ka Francijas Republika šo agrāko tiesisko regulējumu ir aizstājusi ar jaunu tiesisko regulējumu, ar kuru šķietami neitrālu pasākumu attiecībā uz to personu dzimumu, kurām šie pasākumi ir piemērojami, aizsegā faktiski esot saglabāti minētā agrākā tiesiskā regulējuma mērķi un nodrošināts tā konkrētu seku *status quo* un saglabāšana.

62 *M. Leone* un viņa sieva uzskata, ka jaunajam piemērojamajam tiesiskajam regulējumam faktiski esot tāds pats mērķis un cēlonis kā iepriekšējam, proti, būtībā kompensēt profesionālos trūkumus, kas izriet no laika, kuru ierēdnis savas profesionālās izaugsmes laikā pavada, audzinot bērnu. Francijas Republika tādējādi esot izmantojusi mākslīgu kritēriju, balstoties uz profesionālās izaugsmes pārtraukšanu tikai, lai izvairītos no finansiālajām sekām, ko var radīt Savienības tiesību pareiza piemērošana, un šī dalībvalsts joprojām neesot pierādījusi, ka šādi ieviesto grozījumu mērķis būtu leģitīms mērķis, kam nav nekādas saistības ar diskrimināciju dzimuma dēļ.

63 Francijas valdība norāda, ka profesionālās izaugsmes pārtraukšana, lai rūpētos par bērniem, tieši ietekmē ierēdņa pensijas apmēru vai nu tādēļ, ka tās aprēķināšanā netiek ņemti vērā pārtraukuma laika posmi, vai tās izraisītas profesionālās izaugsmes palēninašanās dēļ, un tādēļ pamatlietā aplūkotā papildu darba stāža mērķis ir finansiāli kompensēt šādu ietekmi šīs pensijas aprēķināšanas laikā.

64 Saskaņā ar šī sprieduma 56. punktā atgādināto judikatūru Tiesai, ņemot vērā tās rīcībā esošajos lietas materiālos ietvertos apstākļus un tai iesniegtos apsvērumus, ir jāsniedz šādi norādījumi, lai valsts tiesai ļautu pieņemt nolēmumu lietā.

65 Pirmkārt, kā izriet no Francijas valdības apsvērumiem, grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma un adopcijas atvaļinājuma laikā tiek saglabāta tiesību uz pensiju saņemšana un tiesības uz paaugstināšanu amatā, savukārt bērna kopšanas atvaļinājumam un bērna aprūpes atvaļinājumam ir raksturīgi, ka pirmajā gadījumā tiesības uz paaugstināšanu amatā tiek saglabātas pilnībā, bet otrajā gadījumā – daļēji. Šādos apstākļos var rasties šaubas, cik lielā mērā pamatlietā aplūkotā papildu darba stāža piešķiršanas mērķis patiesi ir kompensēt to, ka pensijas aprēķināšanā netiek ņemti vērā šie pārtraukumi vai ar ierēdņa profesionālās izaugsmes palēninašanos saistītie trūkumi, kā to apgalvo šī valdība.

66 Vispirms jau tas izriet no paša fakta, ka šis papildu darba stāžs tiek noteikts vienveidīgi par visu gadu, neņemot vērā patieso pārtraukuma laiku.

67 Šādā kontekstā turklāt ir jānorāda, ka šī papildu darba stāža lielums nav mainījies, salīdzinot ar iepriekšējo papildu darba stāža sistēmu, kas sprieduma *Griesmar* (EU:C:2001:648) rezultātā tika atzīta par neatbilstošu EKL 141. pantam. Tomēr, kā tika norādīts šajā spriedumā, šīs sistēmas ietvaros tolaik spēkā esošajam papildu darba stāžam bija cits mērķis, proti, kompensēt trūkumus profesionālajā izaugsmē, kas radās sievietēm, jo viņas savas profesionālās izaugsmes laikā veltīja laiku bērnu audzināšanai.

68 Šajā ziņā var norādīt, ka, lai arī papildu darba stāžs pensijas aprēķināšanai, kas ir līdzvērtīgs vienam gadam par katru mājsaimniecībā audzinātu bērnu, nešaubīgi atbilst šim pēdējam minētajam mērķim, tas, ka šīs priekšrocības apmērs nav ticis mainīts pamatlietā aplūkotās tiesību normas ietvaros, kā tas tika norādīts, savukārt rada jautājumus par tā spēju sasniegt šī sprieduma 57. punktā atgādināto mērķi.

69 Otrkārt, attiecībā uz šī sprieduma 54. punktā atgādināto prasību saistībā ar to, lai šis pēdējais minētais mērķis tiktu ieviests saskanīgi un sistemātiski, ir jānorāda turpmāk minētais.

70 Pirmkārt, kā izriet no Dekrēta Nr. 2003-1306 15. panta 3. punkta, pamatlietā aplūkotais papildu darba stāžs tiek piešķirts arī sievietēm ierēdnēm, kuras ir dzemdējušas studiju gados pirms 2004. gada 1. janvāra un pirms darba uzsākšanas civildienestā, ja viņas ir pieņemtas darbā divu gadu laikā pēc tāda diploma saņemšanas, kas nepieciešams, lai piedalītos konkursā, nepiemērojot viņām nosacījumu par darba pārtraukumu.

71 Ciktāl šādi ieviestais izņēmums nozīmē, ka papildu darba stāžs tiek piešķirts ierēdnim, kurš nav pārtraucis savu profesionālo izaugsmi un līdz ar to nav cietis no trūkumiem, kas būtu jākompensē ar šo papildu darba stāžu, *a priori* šķiet, ka šāda tiesību norma var apdraudēt iepriekš minētās saskanības un sistemātiskuma prasības.

72 No otras puses, ņemot vērā pamatlietā aplūkoto papildu darba stāža sistēmu, attiecībā uz atsevišķiem bērniem, piemēram, laulātā bērniem, bērniem, attiecībā uz kuriem ir deleģēta aizgādība par labu pensijas saņēmējam vai viņa laulātajam, bērniem, kas nonākuši pensijas saņēmēja vai viņa laulātā aizbildnībā, kura saistīta ar faktisku un pastāvīgu bērna aizgādību, vai bērniem, kurus savā mājoklī uzņēmis pabalsta saņēmējs vai viņa laulātais, nosacījums minētā darba stāža piešķiršanai ir ne tikai profesionālās darbības pārtraukšana uz diviem mēnešiem, bet arī tas, ka šie bērni tika audzināti vismaz deviņus gadus.

73 Arī šāds papildu nosacījums *a priori* nešķiet atbilstošs Francijas valdības šajā gadījumā apgalvotajam mērķim.

74 Visbeidzot, jāņem vērā, ka šajā gadījumā un arī, kā tika atgādināts iepriekš, pamatlietā aplūkoto papildu darba stāža sistēmu bija nepieciešams pieņemt, lai kompensētu iepriekš spēkā esošās papildu darba stāža sistēmas neatbilstību vienlīdzīgas darba samaksas principam, kā tas izriet no sprieduma *Griesmar* (EU:C:2001:648).

75 Tā kā pamatlietā aplūkoto papildu darba stāža sistēmu bija paredzēts piemērot pensiju aprēķināšanai, skaitot no 2003. gada 28. maija un ņemot vērā bērnus, kas ir dzimuši, adoptēti vai uzņemti mājoklī līdz 2004. gada 1. janvārim, tās mērķis tādējādi ir atrisināt to papildu darba stāžu likteni, kas bija jāaprēķina līdz šai iepriekšējai sistēmai.

76 Jāatgādina, ka šajā spriedumā Tiesa noteica, ka minētā iepriekšējā sistēma ir pretrunā vienlīdzīgas attieksmes principam, ciktāl ar to no papildu darba stāža piešķiršanas tika izslēgti ierēdņi vīrieši, lai gan viņi pat varēja pierādīt, ka ir uzņēmušies savu bērnu audzināšanu (spriedums *Griesmar*, EU:C:2001:648, 67. punkts).

77 Šajā ziņā ir jānorāda, ka, lai gan pamatlietā aplūkotajā sistēmā paredzētā papildu darba stāža piešķiršanas noteikumiem ir jāattiecas tikai uz pensijām, kuras galvenokārt bija aprēķināšanas priekšmets pēc šīs sistēmas stāšanās spēkā, tomēr tās sekas varēja būt tādas, ka atsevišķiem ierēdņiem vīriešiem nākotnē tiktu atņemtas tiesības, kas tiem izrietēja no EKL 141. panta tiešās iedarbības. Jāatgādina, ka, lai arī Savienības tiesības neliedz dalībvalstij tā rīkoties, tas ir jādara ar nosacījumu, ka šajā saistībā veiktie pasākumi atbilst vienlīdz principam par vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm (šajā ziņā skat. spriedumu *Roks* u.c., C-343/92, EU:C:1994:71, 29. un 30. punkts).

78 Tomēr, kā izriet no šī sprieduma 65.–73. punkta, šķiet, ka, neietekmējot gala vērtējumu, kas šajā saistībā ir jāveic valsts tiesām, tas tā nav pamatlietā aplūkotās papildu darba stāža sistēmas gadījumā.

79 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka EKL 141. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tāda papildu darba stāža pensijas aprēķināšanai sistēma, kāda ir aplūkota pamatlietā, rada šim pantam pretrunā esošu netiešu diskrimināciju darba samaksas jomā starp vīriešu un sieviešu dzimuma darba ņēmējiem, izņemot, ja to pamato objektīvi apstākļi, kam nav nekādas saistības ar diskrimināciju dzimuma dēļ, piemēram, leģitīms sociālās politikas mērķis, un ja tas ir piemērots, lai patiesi nodrošinātu norādīto un šajā ziņā nepieciešamo mērķi, un tam ir nepieciešams, lai tas patiesi atbilstu centieniem to sasniegt, un tam šajā ziņā ir jātiek ieviestam saskanīgā un sistemātiskā veidā.

Par pirmo jautājumu

80 Uzdodot savu pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai EKL 141. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka noteikumi par priekšlaicīgu pensionēšanos ar tūlītēju pensijas izmaksu, kādi aplūkoti pamatlietā, rada šim pantam pretrunā esošu netiešu diskrimināciju darba samaksas jomā starp vīriešu un sieviešu dzimuma darba ņēmējiem.

81 Vispirms ir jānorāda, ka Pensiju kodeksa L. 24 un R. 37. pants attiecībā uz priekšlaicīgu pensionēšanos ar tūlītēju pensijas izmaksu tāpat kā noteikumi par pamatlietā aplūkoto papildu darba stāža sistēmu tika pieņemti, lai ņemtu vērā no sprieduma *Griesmar* (EU:C:2001:648) izrietošās instrukcijas.

82 Ar šiem pantiem ierēdnim, kuram ir trīs bērni vai arī viens bērns, kurš ir vecāks par vienu gadu un cieš no 80 % vai augstākas pakāpes invaliditātes, tiesības izmantot šādu paātrinātu pensionēšanos tiek piešķirtas ar nosacījumu, ka ieinteresētā persona var pamatot nodarbinātības pārtraukšanu attiecībā uz katru bērnu vismaz uz diviem mēnešiem pēc kārtas sakarā ar grūtniecības un dzemdību atvaļinājumu,

adopcijas atvaļinājumu, bērna kopšanas atvaļinājumu vai bērna aprūpes atvaļinājumu, vai arī iespēju audzināt bērnu, kurš nav sasniedzis astoņu gadu vecumu. Vienlaicīgas dzimšanas vai adopcijas gadījumā nodarbinātības pārtraukšanas termiņš, kāds tiek ņemts vērā attiecībā uz visiem iesaistītajiem bērniem, arī ir divi mēneši.

83 Bioloģisku bērnu vai adopcijas gadījumā minētajam nodarbinātības pārtraukumam ir jābūt bijušam periodā no ceturtās nedēļas pirmās dienas pirms bērna piedzimšanas vai adopcijas un līdz sešpadsmitās nedēļas pēdējai dienai pēc bērna piedzimšanas vai adopcijas.

84 Saistībā ar bērniem, attiecībā uz kuriem ir deleģēta aizgādība, iepriekš minētajos noteikumos ir paredzēts, ka attiecīgajam ierēdnim viņi ir jāaudzina vismaz deviņus gadus un ka nodarbinātības pārtraukšanai ir jānotiek vai nu pirms viņu sestās dzimšanas dienas, vai nu pirms vecuma, no kāda viņi vairs neatrodas vecāku uzraudzībā.

85 Tāpat no šiem noteikumiem izriet, ka nodarbinātības pārtraukšanai ir pielīdzināmi periodi, kuros ieinteresētā persona nav veikusi iemaksas pensijas shēmā un kuros tā nav veikusi profesionālu darbību.

86 Iemeslu dēļ, kas *mutatis mutandis* ir identiski šī sprieduma 43.–49. pantā izklāstītajiem, vispirms ir jākonstatē, ka, lai gan šie noteikumi ir šķietami neitrāli saistībā ar attiecīgo ierēdņu dzimumu, noteikumi, kas tiem ir jāievēro, lai varētu piešķirt pamatlietā aplūkotās priekšrocības, šajā gadījumā var radīt apstākļus, ka tās izmanto daudz augstāks procents sieviešu nekā vīriešu.

87 Šādos apstākļos atbilstoši šī sprieduma 52.–55. punktā atgādinātajiem judikatūras principiem secīgi ir jāpārbauda, vai šādi radītu atšķirīgu attieksmi starp vīriešu un sieviešu dzimuma darba ņēmējiem tomēr var pamatot ar objektīviem apstākļiem, kam nav nekādas saistības ar diskrimināciju dzimuma dēļ.

88 Šajā saistībā Francijas valdība savos apsvērumos apstiprināja, ka attiecīgo valsts noteikumu mērķis ir identisks pamatlietā aplūkotā papildu darba stāža mērķim, proti, kompensēt profesionālās izaugsmes trūkumus, kas izriet no profesionālās darbības pārtraukšanas bērna piedzimšanas, ierašanās mājoklī vai audzināšanas dēļ.

89 Kā tika atgādināts šī sprieduma 56. punktā, valsts tiesai kā pēdējai instancei, ņemot vērā visus būtiskos apstākļus, ir jāpārbauda, vai ņemot vērā to raksturojošus noteikumus, pamatlietā aplūkotā priekšlaicīga pensionēšanās ar tūlītēju pensijas izmaksu kā līdzeklis, kas ir paredzēts šī mērķa sasniegšanai, patiešām sniedz ieguldījumu tā sasniegšanā un patiešām atbilst pūlēm to sasniegt, un, ņemot vērā šo mērķi, tiek īstenota saskaņotā un sistemātiskā veidā. Tiesai tomēr ir kompetence sniegt minētajai tiesai norādes, kas tai ļautu pieņemt nolēmumu lietā.

90 Īpaši attiecībā uz patiesām pūlēm sasniegt apgalvoto mērķi šajā gadījumā un saskaņotības un sistemātiskuma prasību šajā ziņā, pirmkārt, ir jānorāda, ka *a priori* nešķiet, ka atļaušana ierēdņiem priekšlaicīgi pensionēties ar tūlītēju pensijas izmaksu varētu kompensēt profesionālās izaugsmes trūkumus, kas izriet no trīskāršas profesionālās darbības pārtraukšanas uz diviem mēnešiem bērna piedzimšanas, ierašanās mājoklī vai bērna audzināšanas vai no vienreizējas profesionālās izaugsmes pārtraukšanas uz diviem mēnešiem, jo ir piedzimis vai mājoklī ieradies bērns, kurš cieš no 80 % vai augstākas pakāpes invaliditātes. Francijas valdība nav arī pierādījusi, kādā veidā šis fakts varētu kompensēt šos trūkumus profesionālajā izaugsmē.

91 Turklāt ir jānorāda, ka nešķiet, ka dažādos apstākļus, kas raksturo pamatlietā aplūkotās priekšrocības, *a priori* varētu saskanīgi pamatot, ņemot vērā šādi apgalvoto minēto trūkumu kompensācijas mērķi.

92 Pirmkārt, kā jau šī sprieduma 72. un 73. punktā tika norādīts attiecībā uz pamatlietā aplūkoto papildu darba stāžu, tas izriet no apstākļa, saskaņā ar kuru vairāku bērnu gadījumā priekšlaicīgas pensionēšanās ar tūlītēju pensijas izmaksu nosacījums ir ne tikai profesionālās darbības pārtraukšana uz diviem mēnešiem, bet arī papildu nosacījums, ka attiecīgajam ierēdnim šie bērni bija jāaudzina vismaz deviņus gadus.

93 Otrkārt, tas pats attiecas uz faktu, ka aplūkotās priekšrocības tiek piešķirtas ierēdņiem neatkarīgi no tā, vai viņi ir pārtraukuši savu profesionālo izaugsmi trīs divu mēnešu laika posmu dēļ trīs dažādu bērnu dēļ vai viena divu mēnešu laika posma dēļ viena bērna dēļ, kurš cieš no 80 % vai augstākas pakāpes invaliditātes. *A priori* nešķiet, ka profesionālas izaugsmes trūkumi, kuri izrietot no profesionālās izaugsmes pārtraukšanas uz diviem mēnešiem un kurus, kā apgalvots, būtu jākompensē ar minētajām priekšrocībām, atšķirtos atkarībā no tā, vai dzimušajam vai adoptētajam bērnam ir vai nav invaliditāte.

94 Treškārt, tas pats attiecas uz apstākli, saskaņā ar kuru šķiet, ka no pamatlietas noteikumiem izriet, ka vairāku dzemdību vai adopcijas gadījumā no tā izrietošais viens divu mēnešu profesionālās izaugsmes pārtraukšanas laikposms tiktu aprēķināts tik reizes, cik ir attiecīgo bērnu. *A priori* nešķiet, ka profesionālas izaugsmes trūkumi, kuri izrietot no profesionālās izaugsmes pārtraukšanas uz diviem mēnešiem un kurus, kā apgalvots, būtu jākompensē ar minētajām priekšrocībām, atšķirtos atkarībā no tā, vai ir piedzimis vai adoptēts viens vai vairāki bērni.

95 Ceturtkārt, iesniedzējtiesai būs jāpārbauda, vai Pensiju kodeksa L. 24. panta I iedaļas 3. punkta un R. 37. panta III iedaļas noteikumi, ņemot vērā to konkrētu piemērojamību, ar kuriem ir paredzēts, ka pamatlietā aplūkotās priekšrocības tiek piešķirtas, ņemot vērā laika posmus, kuros ieinteresētā persona neveica nekādu profesionālo darbību, attiecīgajā gadījumā arī var apdraudēt iepriekš minēto saskanīguma prasību.

96 Jāpiebilst, ka pārbaudē, kas šai tiesai ir jāveic, lai pārliecinātos par to, ka pamatlietā aplūkotā sistēma patiešām atbilst pūlēm sasniegt apgalvoto mērķi un saistībā ar to tiek ieviesta saskanīgā un sistemātiskā veidā, tai var arī nākties ņemt vērā iespējamās attiecības, kādas ir pamatlietā aplūkotās priekšlaicīgas pensionēšanās ar tūlītēju pensijas izmaksu sistēmai ar agrāko valsts tiesisko regulējumu, pēc kura tā ir pieņemta un attiecībā uz kuru Tiesai nav pietiekamas informācijas. Šajā saistībā minētajai valsts tiesai īpaši var nākties pārbaudīt, cik lielā mērā šīs attiecības, ņemot vērā šajā spriedumā noteikto attiecībā uz pamatlietā aplūkoto papildu darba stāža sistēmu, varētu ietekmēt šo pārbaudi.

97 Šajā lietā un ņemot vērā to, kas tika atgādināts šī sprieduma 81. punktā, visbeidzot ir jānorāda, ka šī sprieduma 74.–78. punktā noteiktie apsvērumi saistībā ar minēto papildu darba stāža sistēmu vajadzības gadījumā *mutatis mutandis* var tikt arī piemēroti gadījumā, kas attiecas uz pamatlietā aplūkoto priekšlaicīgas pensionēšanās ar tūlītēju pensijas izmaksu sistēmu.

98 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka EKL 141. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tāda priekšlaicīgas pensionēšanās ar tūlītēju pensijas izmaksu sistēma, kāda ir aplūkota pamatlietā, rada šim pantam pretrunā esošu netiešu diskrimināciju darba samaksas jomā starp vīriešu un sieviešu dzimuma darba ņēmējiem, izņemot, ja to pamato objektīvi apstākļi, kam nav nekādas saistības ar diskrimināciju dzimuma dēļ, piemēram, leģitīms sociālās politikas mērķis, un ja tas ir piemērots, lai patiesi nodrošinātu norādīto un šajā ziņā nepieciešamo mērķi, un tam ir nepieciešams, lai tas patiesi atbilstu centieniem to sasniegt, un tam šajā ziņā ir jātiek ieviestam saskanīgā un sistemātiskā veidā.

Par trešo jautājumu

99 Uzdodot trešo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai netiešo diskrimināciju, kāda attiecīgā gadījumā varētu tikt konstatēta pirmā un otrā jautājuma ietvaros, var attaisnot saskaņā ar EKL 141. panta 4. punktu.

100 Šajā pēdējā minētajā tiesību normā ir paredzēts, ka, lai praksē nodrošinātu pilnīgu vienlīdzību starp sievietēm un vīriešiem darbā, vienādas attieksmes princips neliedz dalībvalstīm atstāt spēkā vai ieviest pasākumus, kas dod īpašas priekšrocības nepietiekami pārstāvētajam dzimumam, tā pārstāvjiem atvieglinot iesaistīšanos darbā vai arī novēršot vai kompensējot viņu profesionālās izaugsmes trūkumus.

101 Šajā gadījumā šajā ziņā ir jāatgādina, ka Tiesa jau ir nospriedusi, ka tāds pasākums, kā pamatlietā aplūkotais papildu darba stāžs, nav uzskatāms par šajā EKL tiesību normā paredzēto pasākumu, jo ar to ierēdņiem tikai tiek piešķirts papildu darba stāžs pensionēšanās brīdī, nerisinot problēmas, ar kādām viņi varētu sastapties savas profesionālās izaugsmes laikā, un nešķiet, ka ar šo pasākumu tiktu kompensēti trūkumi, ar kādiem minētajiem ierēdņiem nāktos saskarties, tiem palīdzot šajā profesionālajā izaugsmē un tādējādi konkrētā veidā nodrošinot pilnīgu vienlīdzību starp sievietēm un vīriešiem darbā (šajā ziņā skat. spriedumu *Griesmar*, EU:C:2001:648, 63.–65. punkts; skat. arī spriedumus Komisija/Itālija, C-46/07, EU:C:2008:618, 57. un 58. punkts, kā arī Komisija/Grieķija, C-559/07, EU:C:2009:198, 66.–68. punkts).

102 Tas pats attiecas uz tādu pasākumu, kāds ir priekšlaicīga pensionēšanās ar tūlītēju pensijas izmaksu, jo arī ar šo pasākumu, ar kuru vienīgi tiek atvieglota paātrināta profesionālās izaugsmes izbeigšana, netiek risinātas problēmas, ar kādām ierēdņi varētu saskarties savā profesionālajā izaugsmē, tiem palīdzot šajā profesionālajā izaugsmē un tādējādi konkrētā veidā nodrošinot pilnīgu vienlīdzību starp sievietēm un vīriešiem darbā.

103 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka EKL 141. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šajā tiesību normā paredzētajos pasākumos neietilpst tādi valsts pasākumi, kādi ir aplūkoti pamatlietā, ar kuriem attiecīgajiem darba ņēmējiem tikai ļauj izmantot paātrinātu pensionēšanos ar tūlītēju pensijas izmaksu un tiem piešķirt papildu darba stāžu pensionēšanās brīdī, nerisinot problēmas, ar kādām viņi varētu saskarties savā profesionālajā izaugsmē.

Par tiesāšanās izdevumiem

104 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

1) **EKL 141. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tāda priekšlaicīgas pensionēšanās ar tūlītēju pensijas izmaksu sistēma, kāda ir aplūkota pamatlietā, rada šim pantam pretrunā esošu netiešu diskrimināciju darba samaksas jomā starp vīriešu un sieviešu dzimuma darba ņēmējiem, izņemot, ja to pamato objektīvi apstākļi, kam nav nekādas saistības ar diskrimināciju dzimuma dēļ, piemēram, leģitīms sociālās politikas mērķis, un ja tas ir piemērots, lai patiesi nodrošinātu norādīto un šajā ziņā nepieciešamo mērķi, un tam ir nepieciešams, lai tas patiesi atbilstu centieniem to sasniegt, un tam šajā ziņā ir jātiek ieviestam saskanīgā un sistemātiskā veidā;**

2) **EKL 141. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tāda papildu darba stāža pensijas aprēķināšanai sistēma, kāda ir aplūkota pamatlietā, rada šim pantam pretrunā esošu netiešu diskrimināciju darba samaksas jomā starp vīriešu un sieviešu dzimuma darba ņēmējiem, izņemot, ja to pamato objektīvi apstākļi, kam nav nekādas saistības ar diskrimināciju dzimuma dēļ, piemēram, leģitīms sociālās politikas mērķis, un ja tas ir piemērots, lai patiesi nodrošinātu norādīto un šajā ziņā nepieciešamo mērķi, un tam ir nepieciešams, lai tas patiesi atbilstu centieniem to sasniegt, un tam šajā ziņā ir jātiek ieviestam saskanīgā un sistemātiskā veidā;**

3) **EKL 141. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šajā tiesību normā paredzētajos pasākumos neietilpst tādi valsts pasākumi, kādi ir aplūkoti pamatlietā, ar kuriem attiecīgajiem darba ņēmējiem tikai ļauj izmantot paātrinātu pensionēšanos ar tūlītēju pensijas izmaksu un tiem piešķirt papildu darba stāžu pensionēšanās brīdī, nerisinot problēmas, ar kādām viņi varētu saskarties savā profesionālajā izaugsmē.**

[Paraksti]